

sophia s a sophismus által jutott, bizonyára sokan érezhették, hogy nem jó a régi épület alapjait ingatni, míg új nincs, s hogy tanácsos a reális élet talaján megmaradni. Ezek között van Xenophon is. Úgy hiányos philosophiai műveltsége, mint praktikus érzéke arra utalta, hogy egyszerű, józan s a tömeg által felfogható pädagogiai elveket hirdessen. E pädagogiai elvek szoros kapcsolatban maradtak az állammal: mert Xenophon korának fia; a vallással: mert Xenophon a metaphysika iránt ellenséges indulattal viseltetik; a gyakorlati élettel: mert Xenophon minden izében praktikus egyéniség, a kinek tudomány és művészet minél kevesebb kell s a kinek rendszerében, ha ugyan erről szólhatni, az ethika nem más, mint a theoria az élet praxisához.

Lássuk az elveket egyenkint.

(Folytatása köv.)

FRANKL ISTVÁN.

A LATIN NYELV KÖZÉPISKOLAI TANÍTÁSA ÉS A TANTERVREVISIO.

Az Országos Közoktatási Tanács ismeretes javaslata a latin nyelvi és irodalmi tanítás terén úgy a tanítás célját, mint az olvasmányok anyagát és sorrendjét, úgy a heti óraszámot, mint a szorosabban vett nyelvtanítás didaktikai beosztását illetőleg lényeges változtatásokat javasol.

Ezek a változtatások most, a döntés küszöbén, annál is inkább kihívják a tárgyilagos megvitatást, mert míg egyrészt az eddigi gymnasiális tanterv rendelkezéseivel szemben sok tekintetben lényeges javulást tüntetnek föl, addig másrészt némely rendelkezésükben bizonyos elhamarkodásnak és homályosságnak bélyegét hordják magukon, egyszersmind, legalább véleményem szerint, kétes értékű intézkedéseket is tartalmaznak. — Mind ezek együttesen részint a határozottabb stílizálás, részint a javítás, vagy legalább is a tárgyilagos fölvilágosítás és megnyugtató szempontjából jogos megjegyzéseket és aggodalmakat keltenek.

Ez az oka annak, hogy alulírt, ki a revisionális mozgalmak kezdetén inkább csak a görög nyelvi és irodalmi tanítás eredményesebbé és behatóbbá tétele szempontjából szándékozott pár szerény észrevételt kockáztatni, most, ezen munkálatok és tárgyalások megjelente után, a döntés küszöbén, indíttatva érzi magát, hogy megjegyzéseit és aggodal-

mait a latin nyelvi és irodalmi tanítás tervére vonatkozólag is egész nyiltan kifejtse.

Kezdve a latin nyelvi és irodalmi tanításnak célján, azt a javaslat következő két, illetőleg három pontban fejezi ki: «A kiszemelt íróknak a *nyelvtan ismerete alapján való megértése és szabatos fordítása* egyrészt, másrészt pedig a római nép *társadalmi és művelődési viszonyainak* a tárgyalt irodalmi művek alapján szerzett ismerete».

Ha az itt kifejezett célt egybevetjük a latin nyelvi oktatásnak az eddigi gymnasialis tantervben kifejezett céljával, mely az itt felsorolt pontokon kívül azt is megkövetelte, hogy a tanuló ismerete köréből vett magyar szöveget helyesen tudjon latinra fordítani, első tekintetre feltűnik, hogy az elaboratum, mely a latin tanítás heti óraszámát is 49-ről 43-ra, tehát 6 órával leszállítja, az eddigi tantervben célként hangoztatott latin stílárius készséget elejti, helyette a megokolásban a tanítás súlypontját az olvasatásra s a tárgyalandó auctorok mennél többoldalú megismertetésére, szóval a római irodalomnak és a római életnek lehetőleg beható ismeretére helyezi. — Ép azért a VII. és VIII. osztályban a római régiségek, illetőleg irodalom összefoglaló, rendszeres áttekintését, is megköveteli.

Az itt tapasztalt kettős hátralepés, nevezetesen a heti tanóráknak összesen 6 órával való leszállítása egyrészt s ezzel kapcsolatban a latin nyelvi stílárius készség elejtése másrészt önmagukban véve, legalább véleményem szerint, a latin nyelv eredményes tanítása szempontjából nem szolgáltatnak aggodalomra okot. — Míg ugyanis egyrészt az a stilisztikai készség a tanulók jó nagy részénél eddig is csak jámbor óhajítás maradt, addig másrészt a latin nyelvi és irodalmi tanítás oly részét képezte, melynek az irodalmi és művelődéstörténeti mozzanatokhoz vajmi kevés köze volt, praktikus szempontból is nagyon kevés célt szolgál már napjainkban. — E szerint azt, mint a gymnasialis latin nyelvi tanításnak egyik kifejezett *célját* hangoztatni magam is fölsólegesnek tartom, s az a meggyőződésem, hogy midőn a tanács tervezetében annak úgy, mint a latin nyelvi tanítás egyik kifejezett céljának helyét nem adott s az oktatás erejét az irodalmi és művelődéstörténeti momentumokra terelte, ezzel csak az általánós tanári közvéleménynek adott hangot. — Kifogásolnom kell azonban azt, hogy midőn a tanács a latin nyelvi tanítás terén úgy az óraszámot, mint a kitűzendő célt illetőleg bizonyos tekintetben visszalépett, nem érezte szükségét annak, hogy a latin tanítás terén felszabadult óratöbbletet a gymnasialis tantervben fontosságához képest nagyon is mostoha elbánásban részesülő *görög* nyelvi és irodalmi tanítás behatóbbá tételére alkalmazza, s másodsorban helyeselnem kell a latin nyelvi tanítás érdekében, hogy a tanács a magyarból latinra fordítás teljes mellőzését célzó indítványt elvetette.

A mi a latin tanítási anyagot magát és annak beosztását illeti, föltétlenül helyeslem az állandó bizottság azon célzatát, mely szerint az eddigi eljárás helyett kivált a III. és IV. osztály olvasmányi anyagát változatosabbá tenni törekedett. Az eddigi tényleges állapot ugyanis, ha nem is a tanterv egyenes követelése szerint, de tényleg az volt, hogy a tanuló kezdve a II. osztályon s folytatva a III. és IV. osztályon át egyéb prózát nem olvasott, mint Liviusnak a nyelvtanítás céljaira jól-rosszul, legtöbbször nem szerencsésen összeállított kivonatait, ráadásul aztán az V. osztályban újra csak Livius-t olvassa.* — Hogy ez a tárgyi és nyelvi évekig tartó egyformaság, mely a tanulás e fokán úgy tárgyi, mint nyelvi tekintetben is számos nehézséget okozott (tekintsük csak Livius körmondatos stílusát, melyet könnyűvé a legjobb átdolgozás sem tehet), mondom, hogy ez a folytonos egyformaság unalmat eredményezett, azon egy cseppet sem kell csodálkoznunk, unalmat, mely tanárt és tanulót egyaránt megzsibbasztott s mely Livius beható tanulmányozása helyett még az V. osztály olvasmányára is, midőn végre a folytonos Livius-kivonatok helyett a tanuló Livius-t maga valóságában hallotta szólni, mondom, még az eredeti Liviusra is rávetette árnyát, a mely egyébiránt még a tanulás e fokán is éppen nyelvi nehézségeinél fogva is nehézségeket okozott. Midőn tehát az elaboratum az örökös egyformaság helyett a III. és IV. osztály latin olvasmányainak megválasztásában tartalmilag és stílusi tekintetben is a *«varietas delectat»* elvére helyezkedett, ezen elvi elhatározásáért csak dicséret illetheti. — Dicséret illeti különösen azért is, hogy szakítva azzal a túlhajtott követeléssel, mintha latin nyelvi tanításnál éppen csak római dolgokról olvashatnánk, a III. osztály olvasmányául Cornelius Neposnak, a hazaszeretet, az önzetlen, nemesebb, ideálisabb felfogás és jellem fejlesztésére e korú fiuknál megbecsülhetetlen hatású életrajzait vette fel. — Végre is éppen a classikus nevelés egyik fő föladata az, hogy az önzetlen hazaszeretet, magasztos jellemek, fenkölt egyéniségek dicső példáinak eleven szemléltetése által nemesebb, ideálisabb felfogást és gondolkozást csepegtessünk a serdülő gyermekifjú szívébe, a ki soha sem feledi el azt a lelkesítő hatást, mit egy Miltiades, Themistokles, Kimon stb. dicső tetteinek eleven rajza lelkére gyakorolt, ez ifjú lelkesülésnek jótékony melege megmarad még akkor is, midőn deresedő hajjal az élet harcjai közt az egyszerű és magasztos történetké szálait már elfeledte is, ösztönné válik az, mely őt mindig a szépre, a jóra, a nemesre vonzza ifjúi erővel — s ez éppen, a nemes érzés és gondolkozásmód kifejlesztése iskolai nevelésünk legfőbb célja. — Mivel erre éppen Nepos életrajzai különösen alkalmasak, egyenesen pädagogiai

* (Abban nem Livius a hibás, ha a kivonatok netalán rosszak voltak; egyébként volt jó kivonat is. — Szerk.)

bűn * volt azokat az eddigi tantervből kihagyni, s ujoilag csak dicsérettel illelhetjük az állandó bizottságot azért, hogy felkarolta őket.**

A IV. osztály prózai olvasmányai Curtius Rufus, vagy Cæsar lennének az elaboratum tervezete szerint. Az elaboratum első sorban Curtiust ajánlja, mint a kinek «Alexander Magnus»-a Cornelius Nepos életrajzainak ép kellő folytatása; «gyönyörű részletei vannak, jellemzések, csataleírások, városok és népek rajza, megindító, drámai erejű jelenetek». — Cæsar az elaboratum szerint «tartalmilag nehezebb, távolabb esik a tanuló érdeklődése körétől, de római. — Csakis jól megválogatott szemelvényekben olvastatható». — Ezt föltétlenül nem irhatnám alá, sőt tanári körökben nyilvánított nézetnek adok kifejezést, midőn azt állítom, hogy Curtiust sokan épen nem úgy itélik meg, mint az elaboratum szerzői, hanem unalmasnak, stilusát száraznak, nehézkesnek tartják. — Mindenesetre kár lesz Cæsar hátrányára első sorban ajánlani, kinek «Bellum Gallicum» mindnyájunknak kedves olvasmánya volt. — De azért szívesen elhiszem, hogy «jól megválogatott szemelvényekben» az is olvastatható.

A III. osztályi Phædrust és a IV. osztályi Metamorphoset magukban véve senki sem kifogásolhatja — prosodiai és metrikai alapfogalmak, senarius, hexameter. — Hiszen bizonyos igaz, hogy Ovidius a római poesis egyik leggeniálisabb alakja, a nyelv és verskezelés könnyed elegantiájában pedig minden római költő mintaképe lehet. — Az is igaz, hogy az eddigi tanterv e kiváló költővel nagyon is mostohán bánt el, úgy szólván ügyet sem vetett reá. — Azért én föltétlenül helyeslem azt, hogy a tantervben Ovidius költeményei nekik megfelelő méltánylást nyerjenek. — Ép azért annak sem vagyok ellene, a mit a javaslat szintén tervez, hogy az V. osztályban folytatólag Ovidius és kivált Fasti tár-

* Ugyan! Lássunk már egyszer tovább egy-egy tárgy körülátainál. A mostani tanterv nem tárgyanként van kigondolva, hanem egész szerves egységében megcsinálva. Ha kihagyta a latin auctorok közül a jó Nepost, bőségesen kárpótolt érte a magyar és a német olvasmányok közt, pl. a sokkal tartalmasabb Plutarchossal! Sőt az annyira leszólt Liviusban is vannak a jellemességek és a hazaszeretnek olyan lélekemelő példái, mint Corn. Neposban. Cincinnatus csak jobban hozzászól a gyermek szívéhez, mint pl. Eumenes. Szerk.

** A ciklikiró lelkesedik a III. és IV. oszt. olvasmányi anyagának reformjáért. Pedig destructivebb munkát a revisio kevés helyén végezett a tantervnek, mint épen e helyen, ennek a kaleidoskopnak a régi tanterv egységébe való beillesztésével. Nemhogy a római világba vinné bele a tanuló fokozatosan és mindig mélyebben, hanem önkényesen rángatja a madeonok, gallok, görögök közé. S erre nem igen van mélyebb argumentum — mint szerzőnknel is — a «varietas delectat»-féle jelszavaknál. Szerk.

gyaltassanak. — Meg kell azonban jegyezni, hogy volt az eddigi tantervben egy rendelkezés, melyet a javaslatban nem szívesen nélkülözök. Érttem az V. osztályban olvasott lyrai anthológiát, melynek révén a tanulónak nem csak eddig szerzett metrikai ismeretei nyerne kiegészítést, hanem egyszersmind Nævius, Ennius, Catullus, Vergilius, Ovidius, Tibullus, Propertius, Juvenalis és Martialis szemelvényeinek ismertetése folytán legalább rövid és közvetlen betekintést nyer a latin lyra történetébe, s alkalma van a később is olvasandókon kívül egy pár oly római költővel, vagy költői műfajjal, ha csak pár példán is közvetlenül megismerkedni, a kikről, vagy a melyekről ily közvetlenséggel hallania soha többé alkalma, legalább az iskolai életben nem lesz. — Hiszen, hogy a latin iskolát végzett ifjú, hogy minden egyebet elhagyjak, egy Catullusról, a római lyra legközvetlenebb, legigazabb képviselőjéről, ki eredetiség, hév és közvetlenség dolgában az összes római lyrikusok élén áll s kinek úgy élete, mint költészete annyira utal a mi halhatatlan Petőfinkre, mondom, hogy e kiváló lyrikusról nevéen kívül semmit se halljon, valóban tűrhetetlen állapot. — Erre és még sok egyébre volt jó az a kis anthologia, azért én azt fájdalmasan nélkülözöm az elaboratumban, mert bármily ismertetés azt a közvetlenséget, mely csak pár költemény taglalásában is megnyilatkozik, meg nem közelítheti.

Ép azért kérdés, kárpótól-e mindezért az a körülmény, hogy a javaslat, mely Ovidiusnak — *Metamorphoses*, k. b. 500 sor — már a IV. osztályban kiváló helyet biztosít, az V. osztály fő írójává újra csak Ovidiust tette s itt a *Fasti*-ból k. b. 1000 sor olvastatását contemplálja?

Már az is kifogásolandó, hogy mellözve Ovidius egyéb költeményeit, pusztán a *Fasti*-t tűzi ki az V. osztály költői olvasmányául. — Eltekintve attól, hogy a tanár kezét ennyire megkötni bajos dolog, nem emelhető-e a javaslat ellen joggal az egyoldalúság vádja, a mit pedig az eddigiekben épen orvosolni törekedett? — Nem volna-e célravezetőbb Ovidius *Metamorphosis*ainak a IV. osztályban contemplált olvastatását az V. osztályban vagy egy oly lyrai anthológiával kiegészíteni, melyben a fönt elsorolt írók mellett a legnagyobb helyet épen Ovidius költeményei, a *Fasti*, a *Tristium* v. *Ex Ponto* egy pár szép darabja foglalná el, vagy akár Ovidiuson kívül is egy kis költői anthológiát olvastatni? — Én épen az elaboratum által is hangoztatott *ivodalmi nevelés* szempontjából semmi esetre sem szeretnék erről lemondani.

De az V. osztály contemplált prózai olvasmánya is méltó megjegyzésekre adhat okot.

A régi tanterv a gymnasium V. osztályának fő olvasmányával Liviust — kivált XXI—XXII. k. — rendeli. — Hogy ezen auctort úgy nyelvi, mint tárgyi nehézségei miatt az elaboratum hátrább tette, mint a hol — V. osztály — a régi tantervben előzményei miatt az unalom

betetőzésére állnia kellett, azt csak helyeselhetjük. — De hogy Ciceróval akarja helyettesíteni, az legalább is egy kissé merész kísérlet, a melyet nem is okadatolhat semmi más, mint legfeljebb a latin nyelvi és irodalmi tanításon kívül eső azon körülmény, hogy a magyar nyelvi rhetorikai tanítást az elaboratum egy évvel szintén előbbre, az V. osztályba teszi. Annál feltűnőbb ez, mert így Cicero az V. osztályban olvastatván, a VI-ik osztályban az elaboratum contemplatiója szerint nem szerepel, hanem csak a VII. osztályban tárgyalatik újra, mint ezen osztály fő olvasmánya, ép úgy, a mint azt a régi tantervben is tapasztaljuk, csak hogy míg ott Cicero a VI., VII. és alternative a VIII. osztályban a kettős egymásután számbavételével szerepel — szónok, szónok és levélíró, philosophus, — addig itt a magyar rhetorikai tanítás kedvéért egy évi megszakítással olvastatik. — Ehhez járul, hogy míg a régi tanterv kiterjeszkedik Cicerónak nem csak szónoki, hanem levélírói és — legalább alternative — a VIII. osztályban philosophiai működésére is; addig az elaboratum tervezete pusztán Cicerónak szónoki működését méltatja. — Legfuresább azonban az egy évi megszakítással való tárgyalás.

Nem kevésbé különös Sallustiusnak eme, hogy úgy mondjuk, legkönnyebb latin prózáinak, a VII. osztályba való hátravetése, valamint hogy azt nem tudom megérteni, mért volna Livius I—IV. könyve pár epizod kivételével érdekesebb a hannibali háborúk történeténél.

Tisztán a latin nyelvi és irodalmi tanítás szempontjából, de a javaslatban hangoztatott fokozatos, könnyebbről nehezebbre való haladás és a józan, természetes egymásután szempontjából is sokkal ajánlatosabb volna az V—VIII. osztály olvasmányainak oly féle beosztása, mely szerint Sallustius az V., Livius pedig a VI. osztálynak lenné prózai olvasmánya; Cicero is a VI-ban kezdődnék a «Pro lege Maniliá»-val, szónoki működésének fő ismertetése, valamint leveleinek olvastatása a VII. osztályra s philosophiai művei a VIII. osztályra esnének, legalább alternative. — Így kettős célét érnék el: Először is Sallustius egyes orthographiai sajátosságaitól — melyekkel a tanuló 2 óra alatt tisztában van — eltekintve, a legvilágosabb és legkönnyebb stilusu latin író, s a körmondatos stilusu Liviusnál összehasonlíthatatlanul könnyebb, tárgya pedig legalább is oly könnyű, mint Liviusé, joggal helyezhető tehát taglalása Livius elé. — Azután a természetes haladás ily beosztással nem csak nyelvi tekintetben történnék a könnyebbről a nehezebbre fokozatosan, hanem a tekintetben is, hogy a tanuló a III. osztályi életrajzokból kiindulva a IV. osztály Caesar-féle emlékiratain és az V. osztályban Sallustius monographiáin át fokról-fokra jutna el az egyetemes nemzeti történetig a VI. osztályú Liviusban. — Aztán így Ciceróval sem történnék megszakítás és ugrás.

El nem hallgathatom azt sem, hogy valamint fájdalmasan nélkü-

lözöm a javaslat célzatai közt Cicero leveleinek végleges elmaradását, melyeket a régi tanterv a VII. osztályban egyenesen megkövetelt, ép oly fájdalmasan érint az, hogy Plautusról, vagy Terentiusról, melyeket a régi tanterv ugyancsak a VII. osztályban legalább alternative javasolt, a javaslat célzatai közt egy árva szó sincs. — Senkinek sem lehetett a tanács philologus tagjai közt az a célja, hogy mikor a latin nyelvi és irodalmi tanítás grammatikai és stiláris részét egyszerűsítjük, ugyanakkor az olvasmányokból is elcsipkedjünk egyet-mást. — Ellenkezőleg az, hogy az irodalmi nevelést minél szélesebb körűvé, közvetlenebbé és intenzívebbé tegyük. — Csakis ez kárpótolhat okszerűen bennünket. — Azért úgy ezekről, valamint a VIII. osztályban Cicero egy kisebb philosophiai munkájának legalább alternativ fölveteléről gondoskodni kell. — Plautust és Terentium az a körülmény is ajánlja, hogy míg egyrészt a tanuló épen csak ezekből ismerkedhetik meg a római utca élő nyelvvel, addig másrészt a római litteratura egyik virágzó műfaját a latin comoediát, sőt a görög újabb comoedia jellemvonásait is csak ezekből ismerheti meg közvetlenül, de ajánlja őket rendkívüli érdekességük is, minélfogva bátran mondhatjuk, hogy Plautus az egyetlen római író, ki nek olvastatásánál a tanuló nem várná meg a leczkéről-leczkére való lassú haladást, hanem azt önszorgalmával megelőzné. — Azért legalább haladottabb osztályok számára annak alternativ lehetőségét, hogy a VII. osztályban más kitzűött auctor helyett, vagy a mellett, tanárjuk vezetésével 1—1 plautusi, vagy terentiusi darabot gyorsabb tempóban, részben ex abrupto elolvassanak, föltétlenül statuálni kell.

E szerint a szerény véleményem szerinti terv röviden ilyféle volna:

I—II. osztály: Latin olvasmány a javaslat szerint, heti 3 órában. — Nyelvyakorlás fordítással magyarból latinra, teljes grammatika heti 3, illetőleg 2 órában és kéthetenként egy írásbeli dolgozat magyarból latinra.

III—IV. osztály: Egyszerű és összetett mondat syntaxisa, iambicus senarius és hexameter. Olvasmány a javaslat szerint heti 3 órában, nyelvyakorlás fordítással magyarból latinra heti 3, illetőleg 2 órában és 2 hetenkint írásbeli dolgozat magyarból latinra.

V. osztály: Olvasmány: Sallustius, lyrai anthologia és Ovidius folytatva. — Nyelvtani ismétlés heti 1 órában. — 2 hetenkint iskolai dolgozat magyarból latinra.

VI. osztály: Livius XXI—XXII., vagy más összefüggő részlet; Aeneis; Cicero, pro lege Manilia. — Nyelvtani ismétlés 2 hetenkint 1 órában s 2 hetenkint 1 írásbeli, túlnyomólag magyarból latinra.

VII. osztály: Cicero, In Catilinam I—II. vagy más beszéd; Vergilius (Aeneis v. Georgica, v. Eclogae), Cicero pár levele s idő esetén, ha másképp nem, ex abrupto Plautus v. Terentius valamely darabja, Captivi,

vagy más. Nyelvtani ismétlés havonként 1 órában, 2 hetenkint írásbeli felváltva magyarból és latinból. Régiségi összefoglalás *segédkönyv* alapján.

VIII. osztály: Horatius és Tacitus, idő esetén Cato Maior, vagy Laelius v. De officiis. — Nyelvtan, mint a VII-ben, dolgozatul csupa latinból magyarra.

Irodalmi összefoglalás *segédkönyv* alapján.

Ezek volnának azok a szerény észrevételek, melyeket a tanterv revidiója alkalmából a latin nyelv további sikeres tanítása szempontjából a döntés előtt megtenni kötelességemnek tartottam.

WIRTH GYULA.

ÉSZREVÉTELEK A GYMNASIUMI RAJZTANÍTÁSHOZ.

1889-ben volt szerencsém a nagyenyedi ref. tanári értekezleten egy javaslatot tennem a gymnasiumi rajztanításra nézve; ha ma ismét a gymnasiumi rajztanításról szólok, azért teszem, mert e tárgy tanításában némely dolgot kifogásolok.

Hogy ne ismételjem magamat, nem akarok most beszélni a rajz nevelési fontosságáról, mint oly szemléltetési eszközről, mely mint általánosan érthető nyelv minden szellemileg látni tudónak többet magyaráz, mint a sok beszéd; nem akarom magyarázni, hogy a rajz az által, hogy a szépség, tisztaság és pontosság iránt való érzéket és az ízlést, fejleszti, fontos nevelési tényezővé válik; nem akarom kiemelni, hogy miután a gymnasium főleg erkölcsi és æsthetikai nevelés után törekszik, a rajz, mely ugyanazon elveken alapszik, ezt a célt bizonyosan közelebb hozza. Mindazt már különféle oldalról meggyőzőleg megvilágították, úgy hogy ma már nincs ember, ki a rajz hasznos voltát kétségbe vonná. Ezért tehát egyenesen azzal a kérdéssel foglalkozom, hogy mi a célja a rajztanításnak és mennyiben közelítik meg ezt a célt a mai tanításban?

A ministeri utasítás azt mondja: «Gymnasiumainkban a rajzoktatásnak első sorban az a célja, hogy a térbeli szemlélet pontos gyakorlásával alapot vessen a későbbi geometriai tanításnak, másod sorban, hogy a feladata teljesítésében módot nyújtson az æsthetikai ízlésnek, valamint a műszaki ügyességnek lehető fejlesztésére».

«E szerint az oktatás minden fokozatán különösen az ábrázolandó alakok szerkezetének megértésére kell törekedni, pontos szemléltetésök, illetőleg elemeikre bontás útján, ehhez fűződjék azután az ábrázoló eljárásban való útmutatás és gyakorlat.»

A tanterv világosan különválasztja a rajzoló geometriának szemléltető és szerkesztő fokát és azt kívánja, hogy a rajzolandó ékítményt a tanár nagy lapmintán mutassa be, alkotó elemeire bontsa fel, és ezeknek